Archiwum Diecezjalne Przemyskie w roku 1931.

(Sprawozdanie archiwisty)

1. Prace Organizacyjne.

Porządkowanie starszych dokumentów i aktów złożonych dawniej luźno w tekach, rozpoczęte na wielką skalę w roku 1930, doprowadzono szczęśliwie do końca w r. 1931, poczem zeszyto je w tomy i dołączono do ksiąg archiwalnych odpowiednich zespołów. Większą ilość ksiąg zyskały w ten sposób parafje Mościska i Pruchnik, dalej Biskupstwo i Seminarjum. W ten sposób wszystkie prawie starsze rektyfikaty otrzymały formę tomów oprawnych, zabezpieczającą lepiej na przyszłość ich całość i porządek.

Oprawiono również, albo przynajmniej zrestaurowano nowe przybytki archiwalne jakoteż pozyskane dawniej, a czekające napróżno uzupełnienia, fragmenty ksiąg parafjalnych.

Inwentaryzacja Archiwum prowadzona w latach poprzednich z przerwami wskutek różnych trudności, kontynuowaną była przez cały rok 1931 systematycznie przy współpracy kilkudziesięciu kleryków z wyższych trzech lat teologji. Tym zbiorowym wysiłkiem dokończono inwentarza kartkowego ksiąg archiwalnych przez opracowanie w ciągu ubiegłego roku ponad 1100 kartek inwentarzowych. Równocześnie spaginowano wszystkie księgi, które paginacji nie posiadały, lub były spaginowane nienależycie. W dalszym ciągu klerycy V roku opracowują inwentarz kartkowy dokumentów pergaminowych. Większą część tej pracy wykonali już w grudniu 1931 (134 numerów), reszty prawdopodobnie dokończą w styczniu 1932. Przy organizowaniu opisanej pracy nad

inwentaryzacją najdzielniej dopomagal mi od wakacyj kleryk Adam Sikora.

Inwentarz kartkowy otrzymał pomieszczenie w specjalnie na ten cel skonstruowanych pudłach.

Ponieważ inwentarz nie zawiera dokładnej treści wszystkich ksiąg zbiorowych, rozpoczęto osobno spisywanie indeksów ksiąg. Praca ta obliczona jest na kilka lat, a gdy uda się ją doprowadzić do końca, zyska Archiwum dokładny rejestr swych zasobów, który umożliwi przygotowanie katalogu do druku. Osobno zabrałem się do opracowania bibljografji wydawnictw urzędowych Kurji Biskupiej (Kurendy, Schematyzmy, Directoria).

„Sprawozdanie archiwisty za rok 1930" ogłoszono drukiem w „Kronice Diecezji Przemyskiej" za styczeń 1931 i w osobnej odbitce, którą rozesłano interesowanym. Spotkało się ono z pochlebną wzmianką w artykule X. H. C. p. t. „O pracę naukową księży" w „Gazecie Kościelnej" 1931, nr. 10, s. 110.

2. Przybytki archiwalne.

Księgi archiwalne w liczbie 56 uzyskało Archiwum w roku 1931 z 25 parafij, w tem ilościowo najwięcej z Izdebek (10), Gorzyc (7) i Wołkowyji (6).

Treść ksiąg stanowią: metryki od połowy XVII wieku; rachunki od końca XVII w.; kopjarze: z Kańczugi od r. 1523, z Krzemienicy od 1617 i z Rymanowa od 1668; wykaz łask doznanych w Rymanowie z lat 1745—1796; kopje wizytacyj z XVIII wieku; księga bractwa kapłańskiego ziemi sanockiej z lat 1550 - 1614 pochodząca z Krościenka Wyżnego, znalazła się we Lwowie. Dalej: „Examen pro confesariis", rękopis z r. 1778 Karmelity O. Kornelego Dziczka, z Niebylca; „Palatium Reginae Libertatis" z r. 1671 z okolic Jasła, rodzaj encyklopedji politycznej dla szlachty; Exercitationes, silva rerum dla mowców z XVIII wieku z pod Przemyśla; księga sądowa z Markowy 1591 - 1777; dwie księgi radzieckie Przeworska z lat 1642—1654 i 1777—1815; dwie książeczki kościelno-radzieckie z Jaślisk z lat 1544—1605 (z dawnych nieuporządkowanych zasobów Archiwum).

Ogółem po zaliczeniu przybytków i ksiąg odnalezionych lub nowo utworzonych, względnie oprawionych, posiada Archiwum z Nowym Rokiem 1932 ksiąg 1940, prócz registratury. W tej liczbie: ksiąg konsystorskich 291, bractwa ziemi sanockiej 5,

dekanalnych 60, parafji Przemyśl 64, parafij innych 1520. Wśród tych ostatn ch większą ilość ponad 20 ksiąg posiadają parafje: Jarosław 65, Przeworsk 33, Leżajsk 30, Krosno 22, Krzemienica z Czarną 23, Mościska 21, Gniewczyna 21, Rzeszów 21.

Pergaminów przybyło w 1931 r. sztuk 10, w tem z przed r 1800 cztery dokumenty: 2 z XVI wieku, 2 z XVIII.

Ogółem jest teraz pergaminów 217, w tem rzekomo z XIII w. 1 falsyfikat, z XIV w. 3 autentyki i 3 falsyfikaty, z XV w. 25 sztuk, z XVI w. 34, z XVII w. 37, z XVIII w. 32, z XIX w. 72, z XX w. 10.

Akta luźne przyszły z kilku parafij w niewielkiej ilości, najstarsze z Trzciany z XVI wieku, z Krzemienicy i Rymanowa od XVII w., z innych od XVIII w.

Dział tychże starszych aktów i dokumentów luźnych znajduje się już, jak wspomniałem, prawie w komplecie wśród ksiąg w odnośnych grupach archiwalnych.

Zaległości archiwalne w diecezji pozostały nie wielkie. Pomijam bieżące ekstrakty metrykalne, których nadsyłanie wobec braku jak dotąd specjalnych rygorów zmniejszyło się znacznie. Starszych archiwaljów oczekuję jeszcze z kilku parafij: w dekanacie przemyskim zamiejskim: Żurawica i Krasiczyn; w jaworowskim: Jaworów; w łańcuckim: Krzemienica; w przeworskim: Kańczuga, Pantalowice, Przeworsk; w samborskim: Starasól. Pomijam inne parafje, z których na razie nie mam bliższych danych w tej materji. Spodziewam się, że nadchodzący rok 1932 pozwoli skompletować zbiory Archiwum resztą starych archiwaljów tej diecezji pozostających w parafjach a także odzyskać niektóre ze zbiorów obcych. Do nadziei tej ośmiela mnie ogólny wzrost uznania dla znaczenia Archiwum jako instytucji naukowej i konserwatorskiej, zarówno wśród duchowieństwa diecezjalnego i obcego, jakoteż u osób i instytucyj świeckich.

Za szczególną życzliwość i pomoc w pozyskaniu dla Archiwum Diecezjalnego cennych archiwaljów tej diecezji, winien jestem osobliwą wdzięczność Przewielebnym Księżom: Ks. Rektorowi Drowi Janowi Fijałkowi z Krakowa, Ks. Drowi Gerardowi Szmydowi ze Lwowa, Ks. Infułatowi Momidłowskiemu jako Dyrektorowi Muzeum Diecezjalnego w Przemyślu, wreszcie Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich we Lwowie.

3. Bibljoteka pomocnicza

w r. 1931 pozyskała oprócz pewnej ilości brakujących dotąd Kurend biskupich, Directorjów diecezjalnych i Druków rządowych austrjackich, liczne książki i wydawnictwa, m. i.:

Okolskiego — Orbis Polonus, 3 t., 1641.
Hulewicza — Examen ecclesiasticum, 1768.
Siarczyńskiego — Wiadomość o Jarosławiu, 1826.
Stupnickiego — Galicja, wydania 1849 i 1864.
Alphabetisch Repertorium für Gesetze Galiziens, 1856.
Pełesza — Geschichte der Union, 2 t, 1880.
Korytkowski — Prałaci i kanonicy gnieźn. 4 t., 1883.
Gamsa — Series Episcoporum Eccl. Cath. 1885 (1931).
Bersohna — Dyplomatarjusz żydów, 1910.
Łozińskiego — Prawem i Lewem, 2 t. wyd. 1931.
Ostrowskiego — Księga herbowa rodów, 1907.
Księga pamiątkowa ku czci prof. Abrahama, 2 t., 1931.
Studja historyczne ku czci prof. Bujaka, 1931.
Pamiętnik V zjazdu historyków polskich, 1931.
Buchbergera — Lexikon für Theologie und Kirche, dotąd 3 t.
Archeion, z. 1—9, 1927—1931.

4. Pracownia naukowa

przy Archiwum Diecezjalnem gościła w r. 1931 w celu badań naukowych ogółem osób duchownych 12, świeckich 10, razem 22, w tem miejscowych 15, z poza Przemyśla 10. Nie liczę w tem kleryków pracujących pod mojem kierownictwem nad inwentaryzacją, a pod kierownictwem ks. prof. Laska nad pewnemi jego zadaniami.

Kwerend pisemnych załatwiłem 25, przyczem wynik poszukiwań w 13 wypadkach był dodatni, w 12 ujemny.

Ogółem wzrasta powoli liczba pracowników naukowych w Archiwum. Żałować należy, że tak bogate i łatwo dostępne zbiory zbyt mało jak dotąd pociągają do pracy naukowej księży miejscowych.

Publikacje naukowe ogłoszone drukiem w 1931 roku a oparte w całości lub części na materjałach z Archiwum Diecezjalnego:

1. Kałwa Piotr ks. prof. Uniw. lub.: Działalność kościelna

Katarzyny Wapowskiej w ziemi sanockiej. W księdze pam. prof. Abrahama i w odbitce, Lwów 1931, stron 56.

2. Kramarz Walerjan i Ladenberger Tadeusz: Rozmieszczenie ludności rzym.-kat. w diecezji przemyskiej w r. 1785. W studjach ku czci prof. Bujaka i w odbitce, Lwów 1931, stron 32 i mapa diecezji.

3. Persowski Franciszek: Księga sądowa wsi Markowej w powiecie przeworskim. W Rocznikach dziejów społ. i gosp. t. I, i w odbitce, Lwów 1931, stron 10.

4. Persowski Franciszek: Osadnictwo w dorzeczu średniego biegu Sanu, próba rekonstrukcji krajobrazu z XV wieku. W Studjach ku czci prof. Bujaka, i w odbitce, Lwów 1931, stron 17 i mapka. Praca tylko częściowo oparta na naszem Archiwum.

5. Sprawozdanie rachunkowe.

Wydatki roku 1931 przedstawiają się jak następuje:

1. Zakupy książek do bibljoteki . . .	zł.	803·29
2. Oprawa tychże książek	zł.	43.10
3. Oprawa archiwaljów	zł.	674·80
4. Administracja i drobne sprzęty . . .	zł.	101·86
5. Roboty drukarskie	zł.	10·—
Razem .	zł.	1633·05

Dochody którymi pokryto te wydatki:

1. Dotacja zwyczajna z Kurji	zł.	1200·—
2. Zasiłki nadzwyczajne z Kurji . . .	zł.	586·10
3. Procenty od kapitałów	zł.	6·77
4. Opłaty archiwalne i ofiary	zł.	40·—
5. Pozostałość z r. 1931	zł.	39·72
Razem .	zł.	1872·59

Pozostaje na rok 1932 nadwyżka zł. 239·54.

W porównaniu z r. 1930, budżet Archiwum w roku ubiegłym zmalał do połowy, tak we wydatkach jak i w dochodach, wskutek wynikającego z postępującej organizacji Archiwum stałego zmniejszania się wydatków na introligatora i na urządzenie pomieszczenia.

Przemyśl, w dniu Nowego Roku 1932.

Ks. Dr. Jan Kwolek
Dyr. Arch. Diec.

Archiwum diecezjalne poszukuje

dla swej bibljoteki pomocniczej następujących druków i książek:

Schematyzmy diec. przem. łać. stare z przed r. 1806.

Directoria diec. przem. łać. z przed 1813 i z lat: 1887, 1895, 1910, 1915.

Schematyzmy diec. przem. gr. kat. starsze, a zwłaszcza z r. 1879.

Synody diecezjalne przemyskie z lat 1621, 1636, 1641.

Synody innych diecezyj polskich i prowincjalne z przed roku 1772.

Kurendy i listy pasterskie przemyskie stare zwłaszcza z przed r. 1840.

Austrjackie ustawy i rozporządzenia w formie luźnych druków z lat 1772–1850.

Galicyjskie ustawy i dekrety, p. t. „Kontynuacja wyroków i rozkazów powszechnych w Galicji...“, drukowane we Lwowie u Pillera, roczniki od 1801 do 1818 roku.

Piwockiego — Zbiór Ustaw i Rozporządzeń administracyjnych, wyd. II, Lwów 1912, tomy IV i V.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego, wyd. w Warszawie 1902, tomy XV i XVI (suplement).

Estreichera — Bibljografji polskiej tomy II i VIII.

Niesieckiego — Herbarz polski, wyd. 1841 roku, tomy VII, VIII i IX.

Inne stare druki, broszury i książki dotyczące dziejów praw Kościoła w Polsce, a zwłaszcza diecezji przemyskiej.

Odbitka z Kroniki Diec. Przem. za styczeń 1932.